

British Columbia koploper Canadese monumentenzorg

Canada is een jonge natie, pas ruim een eeuw geleden gesticht. Mensen wonen er, voor zover bekend, al meer dan 15.000 jaar. Europeanen arriveerden hier – alweer: voor zo ver nu bekend – voor het eerst in de zestiende eeuw. Jacques Cartier, een Franse ontdekkingsreiziger, die in 1534 uit Saint Malo was weggezeild om een nieuwe weg naar de Oriënt te vinden, wordt beschouwd als de eerste.

De meest westelijke van de tien provincies waaruit Canada bestaat is British Columbia, met de hoofdstad Victoria en belangrijkste haven en grootste stad Vancouver.

Die ene provincie is ruim zo groot als de Benelux, Frankrijk en de Bondsrepubliek samen. In Canada is – stellig mee als gevolg van nostalgische gevoelens die ook de Europeanen onzer jaren niet onbekend zijn – de laatste jaren de belangstelling voor het cultureel erfgoed sterk gegroeid. En met name in British Columbia wordt er aan het verwerven door de staat, en vervolgens aan het restaureren, meer gedaan dan men wellicht zou verwachten in een zo jong land. Natuurlijk: monumenten van bouwkunst van een zo ho-

numentenwet komen. In Canada echter is een gebouw van een halve eeuw knap oud. Wanneer hieronder verder uitsluitend wordt geschreven over de monumenten van British Columbia, wil dat niet zeggen dat er in de andere negen provincies van Canada geen zouden zijn of dat daar niets aan bescherming zou worden gedaan. Alleen: van een zo immens land (7000 km van Oost naar West) kan men niet alles beschrijven en bovendien is British Columbia op het gebied van monumentenzorg de koplooper onder de Canadese provincies.

BARKERVILLE

Zij is dat nog maar kort. In feite sinds 1958, als onderdeel van het honderdjarig bestaan van de provincie.

In dat jaar werd een begin gemaakt met de restauratie van, naar mijn mening, wel het boeiendste monument-op-grote-schaal in dit land: het stadje Barkerville. Een stad die aan de benedenloop van de indrukwekkende Fraser River is ontstaan twee jaren nadat hier in de buurt goud werd ontdekt. Goud, een toverwoord dat tienduizenden mensen van heinde en verre aantrok. De 'goldrush' leidde in dit gebied tot aanleg van wegen, boerderijen, steden.

Barkerville werd de belangrijkste stad van dit gebied. Geheel uit hout opgetrokken. 'De grootste stad ten westen van Chicago en ten noorden van San Francisco', pochten de inwoners – en inderdaad: meer dan 20.000 inwoners waren er toen de stad op 16 september 1868 in brand vloog en nagenoeg werd vernietigd.

Herbouw begon direct, maar het hoogtepunt van de Goldrush in dit gebied was al voorbij en de stad begon leeg te lopen.

Dat is met veel stadjes in Canada het geval geweest (ik noem er straks nog een paar), maar het merkwaardige van Barkerville is dat het als 'dode stad' redelijk bewaard bleef. Er ontstond verval, natuurlijk, maar er was toch nog voldoende over – en voldoende betrouwbaar te reconstrueren – om in 1959 aan een groots opgezette restauratie van de gehele stad te beginnen. De stad en haar omgeving werden tot Provinciaal historisch park verklaard en het werk begon. Vorig jaar is er weer vijf miljoen dollar door het bestuur van British Columbia uitgetrokken om het Barkerville Restoration Program tot een 'versnelde ontwikkeling' te brengen.

Dat is een ontwikkeling die in de komende

Vrijmetselaarstempel (rechts)

Barkerville: Hoofdstraat

ge ouderdom als in Europa normaal is, vindt men hier niet. De Indianen, nomadenstammen, hebben op dat gebied niets nagelaten. (Wel rotstekeningen enz.). Typische gebouwen die een halve eeuw oud zijn kunnen in Nederland nét onder de werking van de Mo-

jaren van het inmiddels voor een zeer groot gedeelte gerestaureerde stadje een levend openluchtmuseum moet maken. Men probeert er niet alleen alle oude gebouwen in de stad (saloons, hotels, werkplaatsen van ambachtslieden, praktijkruimten van artsen en tandartsen, winkels, magazijnen, dagbladredactie, stallen, een bordeel) na het herstel dat grotendeels gereed is in goede staat te houden, men probeert er bovendien het 'leven van toen' in terug te brengen. Met name in de zomermaanden zijn heel wat winkels geopend en men wordt er bediend door personeel dat uitgedost is als omstreeks het midden van de vorige eeuw, en waar dat onmogelijk is (in de praktijkruimte van de tandarts, in de scheerwinkel enz.) staan levensgrote poppen aanschouwelijk onderricht te geven. Het is allemaal heel mooi en zorgvuldig gedaan, misschien in de ogen van menige Europeaan een tikje kinderlijk, Disneyland-achtig, maar het is behalve mooi en zeer verzorgd toch ook wel bijzonder instructief.

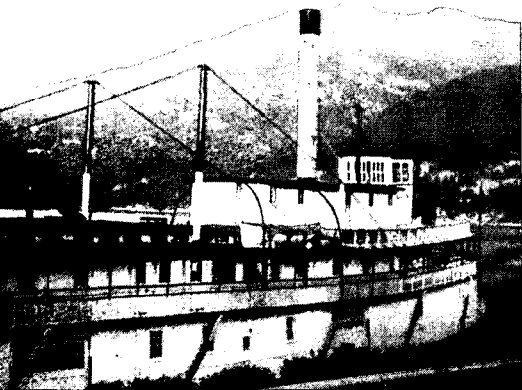
En het is een genot te wandelen langs de magazijnen van de Chinese handelaar Wa Lee, te kijken in de scheersalon van Wellington Moses, de oude drukpersen te zien in het gebouw waar eens de krant Cariboo Sentinel werd vervaardigd, of in Denny's Saloon een slokje te nemen.

Barkerville werd gedurende de Goldrush bereikbaar gemaakt van de kust af door de aanleg van een weg waarop – met moeite, en

in een reis van dagen uit Vancouver – paarden en wagens de stad konden bereiken. De Cariboo Wagon Road. Delen van die weg zijn nu nog onderdeel van de verkeersweg in dit gebied en hier en daar wordt dat met duidelijke instructieve borden vol historische bijzonderheden aangegeven.

Die weg liep door Barkerville heen naar een andere goudzoekersstad Richfield. Van die stad is alleen maar het gebouw van de rechtbank over. Uit Barkerville kan men erheen lopen, 1,6 km, een mooie wandeling vooral omdat men er een zo bijzonder goede indruk krijgt van de wijze waarop in dit gebied goud werd gezocht.

(U kunt er nog goud zoeken... Bij het mu-

seum aan de rand van de stad kan men goudpannen huren, plus een instructie).

SILVERRUSH

Een paar honderd kilometer oostelijker (in een zo groot land is dat een afstand van niks) liggen, aan het bijzonder fraaie Slovan Lake, twee stadjes die eens een 'silverrush' hebben gekend: New Denver en Silverton. Tegen het einde van de vorige eeuw trokken hier duizenden mensen heen omdat er zilver in grote hoeveelheden te vinden was, en trouwens ook lood en zink, waarvoor de laatste jaren weer meer belangstelling is. In deze twee stadjes is heel wat uit die jaren bewaard gebleven. Wie door de bergen naar het oosten rijdt, passeert na New Denver Sandon, ook al een verlaten zilvermijnstadje en komt in Kaslo, waar het indrukwekkende Langham House uit 1893 (hotel, bank, bottelarij geweest) nu een bijzonder boeiend gerestaureerd gemeenschapscentrum is geworden. In Kaslo ligt ook het S.S.Moyie, laatste der grote hekwieler die eens over de meren en rivieren voeren, om passagiers en vracht te vervoeren. Het schip werd in 1896 in Toronto gebouwd en per sectie (!) naar het westen vervoerd, waar het twee jaar later in de vaart kwam. Tot 1957 heeft het de dorpen langs de Kootenay meren bediend. Nu is het een boeiend museum.

PELSHANDEL

Trekt men vandaar naar het noorden dan is een bezoek aan Fort St. James aan te raden. Simon Fraser en John Stuart, twee mannen die de rijke buit van de pelsjagers in dit gebied ophaalden en voor de North-West Company verhandelden, bouwden hier in 1806 een fort. Nadat deze North-West Company en de andere machtige handelsonderneming in Canada, De Hudson Bay Company, in 1821 waren samengegaan, werd Fort St. James het centrum van handel (en sociaal verkeer) voor een geweldig gebied, New Caledonia geheten omdat hier zeer veel Schotten werkten. Zeg maar: heel het gebied tussen de Rocky Mountains en de kust was de streek waar de handelaren van dit fort werkten.

Het fort is prachtig gelegen aan het immense Stuart Lake. De gebouwen zijn zeer fraai – misschien een tikje steriel – gerestaureerd en net als in Barkerville heeft men van dit fort ook een 'educatief museum' gemaakt. Er is een gebouwtje waar een diavertoning wordt gegeven die veel leert over de historie van dit gebied waar Indianen en pelsjagers weliswaar veel geharrewar met elkander hebben gehad maar nooit bloedige oorlogen. Er is een begeleide rondwandeling door de gebouwen van het fort (een uur ongeveer) en tijdens deze rondgang ziet men weer dat ook

hier, evenals in Barkerville, het streven erop is gericht 'het verleden te laten herleven' met behulp van poppen, herinrichting van woningen, van magazijnen zelfs compleet met de gedroogde zalm die hier eens het winterse hoofdvoedsel was.

Ik vind het allemaal zeer boeiend maar het doet wellicht vele Europeanen wat ouderwets aan, een beetje zoals het vermaarde Museum voor het Onderwijs in 's-Gravenhage was ingericht in de jaren voor 1940.

Ook voor de restauratie van dit fort heeft de regering van British Columbia redelijk onbekommerd in de beurs getast, evenals voor nog heel wat andere objecten.

TOERISME

Overall waar in de vorige en het begin van deze eeuw plotselinge activiteit is ontstaan als gevolg van vondsten van goud en zilver zijn stadjes en dorpen in zeer korte tijd gebouwd. Her en der is daar het een en ander van over, nergens zo gaaf en zo volledig als in Barkerville, maar hier is het een interessant front van oude huizen langs een rivier (Telkwa bijv.), daar is het een zorgvuldig gerestaureerde herberg uit de negentiende eeuw die eens goudzoekers een onderdak gaf op hun tocht naar de rijke velden en bergen (Cottonwood House bijv.).

Wie er rondtrekt ziet ook heel veel dat stellig zou moeten worden gerestaureerd.

Hoewel Canada, zoals opgemerkt, een jonge natie is, is er in met name de onstuimige ontwikkeling na 1950 toch nog heel wat uit het – zij het korte – verleden verloren gegaan. Dat bemerkt men in British Columbia heel goed wanneer men let op de grote bor-

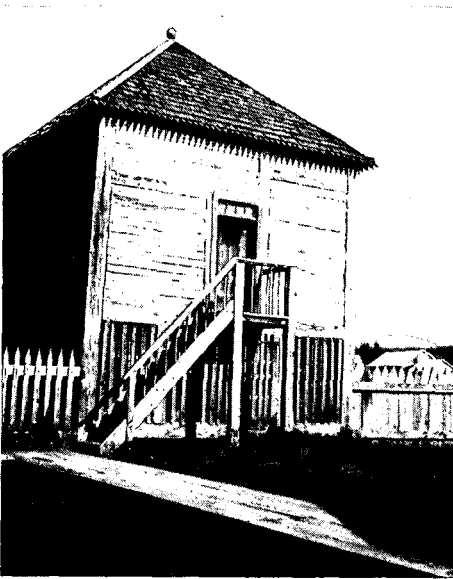

den, beschilderd met duidelijke teksten die het Departement of Recreation and Conservation bij parkeerplaatsen op meer dan honderd boeiende plekjes langs de hoofdwegen heeft neergezet. In een aantal gevallen kan er de aandacht worden gevestigd op iets dat nog waar te nemen is, maar in zeer, zeer veel gevallen verhalen die borden over iets dat hier eens is gebeurd, eens te zien is geweest.

Ik denk echter niet dat er in deze jaren nog kans zou zijn dat er zaken uit het verleden die de moeite waard lijken, verloren zouden gaan. Bezinning op dat verleden is sterk, belangstelling ervoor groot. Niet alleen van de kant van de overheid maar bepaald ook van de kant van het publiek. Daarbij komt nog een economisch aspect: het toerisme, met name ook uit de Verenigde Staten, is een belangrijke tak van bedrijvigheid in British Columbia.

Ook in de grootste stad van British Columbia, Vancouver met meer dan een miljoen inwoners, is met name tegen het einde van de jaren '60 (dus nog maar kort geleden) een indrukwekkend restauratieprogramma in gang gezet dat nog niet gereed is, maar dat er mede verantwoordelijk voor is dat deze stad, hoewel behept met alle problemen waarmee overal in de hoog ontwikkelde landen grote steden worstelen, toch een uiterst aangenaam oud gedeelte heeft behouden. Neen: heeft weergekregen. En aangezien de meeste Nederlanders die naar British Columbia gaan, vermoedelijk via Vancouver het land bereiken, lijkt het juist, dit artikel te besluiten met een korte beschrijving van het goeddeels nu herstelde oude gedeelte van Vancouver dat Gastown wordt genoemd.

Vancouver, waar de eerste Europeanen zich

1. Kaslo: het s.s. Moynie
2. Sandon: ruines van de oude goudzoekersstad
3. Fort St. James
4. Barkersville: links voor de smederij, op de achtergrond St. Savrow's Anglicaanse kerk
5. Barkersville: het dagbladgebouw Cariboo Sentinel

Foto's van de auteur

definitief vestigden in 1862 (zij kochten er grond voor \$ 2,50 per hectare) werd in april 1886 tot stad verklaard en brandde twee maanden later nagenoeg volledig af. Van voor die tijd is er dus zo goed als niets meer te vinden.

Een der oudste delen van de stad is Gastown, naar men zegt vernoemd naar 'Gassy Jack' Deighton, een Brit uit Yorkshire, die hier een café (saloon) begon dat al spoedig grote faam verwierf en waaromheen een soort wijk groeide. Toen Canada het eeuwfeest vierde, was Gastown vervallen. Een krottenwijk. Maar kenners van Canadese bouwstijlen be- treurden dat bijzonder want er was achter het verval veel moois te ontwaren en te ver- moeden.

In de jaren '60 waren er boze plannen om de krottenwijk te vervangen door nieuwbouw, maar op tijd werd er ingegrepen. In het einde van de jaren '60 werd het gered en wordt, deels nog steeds, gerestaureerd. Nu ja, ook een beetje 'dolled up' zoals de Amerikanen dat noemen, 'opgetut' is misschien een goed Nederlands equivalent ervoor. Inderdaad is de stadswijk boeiend gerestaureerd, maar ze is meteen een modieus gebied voor toeristen, flaneurs en uitgaanders geworden. Daar is natuurlijk niet zo veel op tegen, de wijk is mede daardoor aantrekkelijk voor bezoekers uit veler heren landen – maar een oude woonwijk zoals eens is Gastown niet meer. Nu, dat probleem dat aan restauraties inhe- rent kan zijn, kennen we in Europa ook. Dat neemt niet weg dat Gastown een bezoek zeer waard is en dat men er met name een aardige indruk krijgt van de wijze waarop honderd jaar geleden Canadese bouwers bestaande Europese bouwstijlen overnamen, maar net een tikje wijzigden, zodat er toch stijlen van zeer eigen karakter ontstonden.

In dit artikel kon, gezien de uitgestrektheid van zelfs maar die éne provincie van Canada en gezien ook de, zeker tegen de achtergrond van de jeugd van deze natie, grote rijkdom aan cultureel erfgoed uit de laatste honderd jaar, maar het een en ander worden aange- stipt. Er is meer – veel meer. Wie daarover informaties wenst, kan zich wenden tot Heri- tage Conservation Branch, Parliament Build- ings, Victoria BC, Canada V8V 1X4.

A. C. W. van der Vet

